

Porteføljestyret for naturvitenskap og teknologi

Referat	Møte 1/23
Dato	21. mars 2023, kl. 09:00 – 12:00 Fellesmøte mellom porteføljestyrene for Livsvitenskap, Humaniora og samfunnsvitenskap og Naturvitenskap og teknologi 21. mars 2023 kl. 12:00 – 16:00 PSNATEK-møte
Sted	Zoom

Til stede: Professor Eva Sorensen, University College London, UK, *leder*
Professor Inga Berre, Universitetet i Bergen
Professor Mari-Ann Einarsrud, NTNU, Trondheim
Chief Technology Officer Odd-Arne Lorentsen, Gen2 Energy, Borre
Professor Marit-Solveig Seidenkrantz, Aarhus Universitet, Danmark (deltok ikke fra kl. 13 til 15)
Professor Magne Olav Sydnes, Universitetet i Stavanger
Avdelingsleder Rune Storvold, NORCE, Tromsø
Professor Bo Wahlberg, KTH, Sverige
Seniorrådgiver Jorunn Nakken, observatør KD
Fagdirektør Finn-Hugo Markussen, varaobservatør KD (sak 09)

Forfall: Professor Andreas Carlson, Universitetet i Oslo
Seniorforsker Eli Ringdalen, SINTEF, Trondheim

Til stede fra Forskningsrådet:
Avdelingsdirektør Petter Helgesen
Spesialrådgiver Harald H. Simonsen
Spesialrådgiver Marianne Grønsløth (sak 06)
Seniorrådgiver Andreas Quamme Nielsen (sak 07)
Seniorrådgiver Heidi Roggen (sak 08 og 10)
Seniorrådgiver Trond Inge Westgaard (sak 09)

Sak PSNATEK 02/23 Fellesmøte for fagporteføljestyrene

Saksdokument: Sak 02/23 Fellesmøte for fagporteføljestyrene
NATEK/HUMSAM/LIVSVIT

Konstituert områdedirektør Kristin Danielsen ønsket velkommen til det tredje fellesmøtet for fagporteføljestyrene og orienterte om omorganisering og nedbemanning i Forskningsrådets administrasjon.

Omorganisering og nedbemanning i Forskningsrådets administrasjon

Som følge av kutt i Forskningsrådets virksomhetsbudsjett for 2023 på 63 mill. kr og varslet kutt også for 2024, ble det gjennomført en nedbemanning i Forskningsrådets administrasjon. Om lag 80 sluttpakker ble gitt til medarbeidere som frivillig valgte å slutte. Reduksjonen i antall ansatte har også ført til at Forskningsrådet har vært nødt til å fjerne oppgaver som ikke er strengt nødvendig å utføre. Det gjelder spesielt Forskningsrådets arrangementer og dialogvirksomhet. I tillegg gjennomføres det dialogmøter med departementene om finansieringen av eksterne oppdrag fra departementene som ikke er direkte finansiert. Forskningsrådet har også endret måten vi jobber på for å redusere arbeidet knyttet til f.eks.

prosjektoppfølgning og søknadsbehandling. Et nytt administrativt system er under utvikling og vil bidra til effektivisering av prosjektoppfølgning og søknadsbehandling bl.a. gjennom etablering av en felles ekspertdatabase for alle søknadstyper. I tillegg jobbes det med å redusere antall søknader som behandles for å nå KDs målsetning om at det skal være 25% tildeling i alle utlysninger.

Fra porteføljestyrenes medlemmer ble det uttrykt bekymring knyttet til at administrasjonens kompetanse innen humsam-området er svekket som følge av at flere av de som har tatt sluttpakke har denne kompetansen. Fra administrasjonen ble det svart at Avdeling for banebrytende forskning har utlyst 2 stillinger innenfor disse områdene for å styrke denne kompetansen.

Resultater fra evaluering av felles søknadsbehandling

Administrasjonen orienterte om evaluering av felles søknadsbehandling, som ble innført for Forskerprosjekter i 2019. Felles søknadsbehandling skulle blant annet legge til rette for:

- Innføring av porteføljestyling
- At søknadene med høyest vitenskapelig kvalitet ble finansiert, samtidig som de mest relevante søknadene ble finansiert
- Effektivisering av søknadsbehandlingen
- En mer enhetlig praksis og et samlet Forskningsråd

Formålet med evalueringen var å gi et kunnskapsgrunnlag til Forskningsrådets ledelse om felles søknadsbehandling for forskerprosjekter og vurdere eventuelle justeringer eller forbedringer. Den skulle også legge til rette for læring i organisasjonen og for videre utvikling av søknadsbehandling av forskerprosjekter. Evalueringen er inndelt i følgende temaer: Standardisering, søknadsbehandlingen, vitenskapelig kvalitet og effektivitet. En metodisk utfordring var at det ikke ble gjennomført en nullpunktsmåling ved innføringen av felles søknadsbehandling i 2019.

Evalueringen har følgende hovedfunn:

- Eksterne søkere har et nøytralt syn på standardisering, mens saksbehandlere i Forskningsrådet har et negativt syn, spesielt pga. manglende fleksibilitet i å utforme utlysningstekster.
- Det er ingen endring i oppfatningen av søknadsbehandlingskvaliteten
- Saksbehandlere og søkere er enige om at den vitenskapelige kvaliteten er uendret.
- Stadige endringer har forsinket mulige gevinster for effektivitet.
- Forskningsrådet har bare klart å realisere enkelte gevinster ved felles søknadsbehandling. Disse er i stor grad knyttet til standardisering av de ulike malene, rutinene og prosessene for gjennomføring. Dette er effektiviserende og viktig for likebehandlingen av søknader.

Avdelingsdirektør Petter Helgesen påpekte at endringene i FRIPRO som følge av Kunnskapsdepartementets pålegg om søknadsreducerende tiltak, har ført til at FRIPRO ikke lenger inngår i felles søknadsbehandling. Det er en risiko for

endringstrøtthet blant søkerne, men Forskningsrådet har hatt god dialog med sektoren som har vist forståelse for de nye tiltakene.

Det kom følgende innspill i diskusjonen om evalueringen:

- Det har vært en utfordring at panelene ikke har lest utlysningene, og det har særlig hatt betydning for søknader til tematiske utlysninger.
- Konsekvenser av overgangen til digitale paneler må det følges med på. Forskningsrådet må utnytte innovasjoner på området og ha dialog med andre forskningsråd for å gjøre dette best mulig.
- Det har vært en spenning mellom standardisering av søknadsprosessen og tilpasning til spesifikke behov for ulike utlysninger.

FRIPRO

Budsjett og utlysninger i 2023

Administrasjonen orienterte om tilgjengelig budsjett for tildelinger til FRIPRO i 2023. Årets budsjett er på 240 millioner kroner og er øremerket prosjekter av typen Forskerprosjekt for unge talenter. Søknadsfristen var 15.mars med tildelinger i oktober. Plan for neste utlysning i FRIPRO er løpende søknadsmottak og -behandling av Forskerprosjekt for fornyelse, unge talenter og mobilitet hvor det åpnes for søknader i løpet av høsten 2023.

Søknadsreducerende tiltak for FRIPRO

Forskningsrådet fikk i tildelingsbrev for 2023 i oppgave fra KD å redusere ressursbruken i Forskningsrådet og sektoren knyttet til søknadsskriving og -behandling og å redusere søknadsmassen til Forskningsrådet, med mål om 25% innvilgelse i alle utlysninger. I løpet av 2022 ble det gjort tiltak for å få ned FoU-forbruket i FRIPRO etter endringer i Forskningsrådets økonomistyring, som påvirker tildelinger i årene fremover.

FRIPRO skal lyse ut midler til Forskerprosjekt høsten 2023. Alle vedtatte tiltak skal være innført fra og med denne utlysningen. Hovedtiltakene kombinerer løpende søknadsmottak og -behandling, ett års karenstid for å søke igjen og karantene for prosjektledere for søknader med vurdering under gitte karaktergrenser. Disse tiltakene forventes å resultere i færre innsendte søknader og søknader med høyere kvalitet, samtidig som de forventes å redusere den samlede ressursbruken i sektoren og Forskningsrådet. For å oppnå hovedmålet er det svært viktig at det er like sannsynlig å få innvilget en søknad uavhengig av når på året søknaden er sendt inn. Dette innebærer at kvalitetsnivået på innsendte søknader må være jevnt over tid.

- Porteføljestyrenes medlemmer diskuterte utfordringen med løpende søknadsbehandling kombinert med karanteneordning og viktigheten av lik behandling, karakterbruk og tilbakemelding til søkerne fra panelene.
- Det ble foreslått å innføre normdannende søknader i panelene med eksempler på god karakterbruk.
- Det ble også diskutert at en ventelisteordning burde innføres slik at søknader som ikke når opp i første runde, kan nå opp i neste runde.
- Det ble poengtert at det bør sees til erfaringer med løpende søknadsmottak i andre land.

Innretning på løpende utlysning

Implementeringsprosjektet *FRIPRO-tiltak 2023* i Forskningsrådet skal i løpet av våren utvikle vedtatte tiltak på bakgrunn av innspill fra porteføljestyrene.

Tiltakene skal implementeres i løpet av 2023. Porteføljestyrenes medlemmer ble oppfordret til å sende innspill til innretning av løpende søknadsbehandling til administrasjonen med frist 18.april.

Fagporteføljestyrenes rolle i innretningen av FRIPRO og i søknadsbehandlingen

Administrasjonen stilte spørsmålet om hvilken rolle fagporteføljestyrene bør ha i innretningen av FRIPRO og i søknadsbehandlingen. Utvelgelsen av søknader til bevilgning følger to hovedtrinn: 1) prinsipper for utvelgelse og 2) valg av søknader basert på prinsippene. De senere årene har porteføljestyrene gitt innspill til administrasjonen som har utarbeidet prinsipper for utvelgelse basert blant annet på innspillene fra porteføljestyrene, fagevalueringer, politiske signaler og endringsbehov i Forskningsrådet. Administrasjonen har så inkorporert prinsippene i utlysningene, før porteføljestyrene har valgt ut søknader til bevilgning basert på føringer i utlysningstekst og vedtatte prinsipper. En alternativ metode er at porteføljestyrene fokuserer sitt arbeid på trinn 1 og at administrasjonen utfører trinn 2.

De fleste av porteføljestyremedlemmene støttet en i større grad strategisk rolle for porteføljestyrene, men det var noe uenighet knyttet til hvorvidt porteføljestyrene fortsatt bør være involvert i vedtaksprosessen av søknadsbehandlingen (trinn 2).

Funn fra følgeevaluering av porteføljestyringen

Forskningsrådet innførte porteføljestyring i 2019. Hovedmålet var å utnytte forskningsmidler fra 15 departementer bedre og å investere i de prosjektene som samlet sett gir best måloppnåelse. Overgangen til porteføljestyring er den største endringen i investeringsvirksomheten de seneste år, og har påvirket hele styringskjeden til Forskningsrådet. Merk at porteføljestyring ikke er et mål i seg selv, men en metode.

Hensikten med følgeevalueringen er å gi Forskningsrådet svar på hvordan porteføljestyring bidrar til Forskningsrådets måloppnåelse; på overordnet nivå, ved implementeringen av porteføljestyring og i daglig drift. I tillegg skal den gi et grunnlag for videreutvikling av porteføljestyring gjennom å analysere arbeidsprosesser og organisering, og komme med forslag til forbedringer. Evalueringen vil bestå av tre delrapporter og en sluttrapport. Den tredje delrapporten er nå tilgjengelig, og sluttrapporten vil foreligge ved prosjektets avslutning i 20. juni 2023.

Sentrale funn fra de tre delrapportene er:

- Innføring av porteføljestyring ble gjennomført noe toppstyrt, og med noe motstand, men følgeevaluering viser at det nå er høy oppslutning i organisasjonen om endringen. Støtten til og forståelsen for porteføljestyring har økt markant etter innføring.
- Porteføljestyring har i liten grad påvirket investeringsprosessen i Forskningsrådet, men den innvirkningen det har hatt, har i hovedsak vært positiv for alle delprosesser.
- Porteføljestyring har bidratt til et økt strategisk fokus.
- Porteføljestyrene har en mer strategisk rolle enn de tidligere programstyrene.

- Porteføljestyringen har lagt til rette for strategisk tenking, men Forskningsrådet har ennå ikke kommet til det punktet hvor det drives fullt ut strategisk styring. Dette skyldes et manglende system for å få oversikt på tvers av porteføljer.
- Porteføljeplanene henviser og kobles tydelig til Forskningsrådets strategi. Planene er mer indirekte koblet til LTP, og sjeldent knyttet direkte til målene i LTP. Når det gjelder MRS er det ingen direkte henvisninger til dette i porteføljeplanene.

Spørreundersøkelsen blant porteføljestyremedlemmene

Administrasjonen presenterte hovedfunn fra spørreundersøkelsen om porteføljestyring blant porteføljestyrenes medlemmer. Formålet var å få et kunnskapsgrunnlag for videreutvikling av porteføljestyresystemet og porteføljestyrenes arbeidsmåte. Undersøkelsen ble gjennomført høsten 2022, og hadde en svarprosent på 64 prosent. Undersøkelsen omhandler medlemmenes syn på:

- Mandat, roller og ansvar
- Ansvarsdeling mellom Styret og porteføljestyrene, og porteføljestyrene og administrasjonen
- Bredder og mulig utvidelse av porteføljestyrene
- Samhandling og grenseflater mellom porteføljestyrene
- Arbeidsprosesser opp mot og i porteføljestyremøtene
- Åpent spørsmål om hva som fungerer bra og hva som kan forbedres

Evalueringen har følgende hovedfunn:

- Det er generelt betydelig variasjon i svarene mellom styrene
- Relativt stor grad av tilfredshet med saksfokus og saksforberedelser i eget porteføljestyre
- Misnøye med manglende samhandling med andre porteføljestyre
- Uklarhet knyttet til rolle, ansvar/myndighet og handlingsrom

I diskusjonen om undersøkelsen hadde porteføljestyrenes medlemmer følgende innspill:

- Det må være god dialog mellom Forskningsrådets styre og porteføljestyrene. Det er ikke minst viktig for å sikre legitimitet dersom Forskningsrådets styre blir mindre og ikke har samme vitenskapelige tyngde som tidligere.
- Det har manglet instrumenter for å få til tverrgående samarbeid mellom porteføljestyrene. Det har vært brukt mye tid til planarbeid i det enkelte styre, men det er liten samhandling mellom styrene.
- Forskningsrådet bør utnytte kompetansen til porteføljestyremedlemmene bedre.

Vedtak: *Administrasjonen tar med seg porteføljestyrenes innspill og kommentarer i sitt videre arbeid.*

Sak PSNATEK 03/23 Godkjenning av saklisten

Vedtak: *Saklisten godkjennes.*

Sak PSNATEK 04/23 Referat fra porteføljestyremøte 5/22, 3/11-22

Porteføljestyret fikk utkast til referat fra møte 5/22 den 3. november 2022 tilsendt per epost. Kommentarer til utkastet var innarbeidet i vedlagte referat.

I sin diskusjon valgte porteføljestyret for sak 37/22 i pkt. 7 i tabellen å stryke siste del av setningen under Diskusjon slik at det nå står: "Kan være fornuftig".

Vedtak: *Referatet godkjennes med de forslag til endringer som kom fram på møtet.*

Sak PSNATEK 05/23 Spørsmål om habilitet

Vedtak: *Habilitet for sak 09/23 tas opp under behandlingen av saken. Alle styrets medlemmer er habile i behandlingen av de resterende saker på saklisten.*

Sak PSNATEK 06/23 Orienteringer

Evaluering av naturvitenskap – EvalNAT (2022-2023)

Kick-off møtet med de fire evalueringskomiteene i EVALNAT ble gjennomført i **Oslo 16. mars 2023**. Fra 16. mars 2023 til 1. mars 2024 er evalueringssekretariatet i Technopolis ansvarlig for arbeidet i og med evalueringskomiteene i tillegg til utarbeidelse av den nasjonale rapporten. Evalueringskomiteenes møter med de administrative enhetene vil bli gjennomført høsten 2023. Etter at evalueringskomiteene har levert sine rapporter (en rapport per administrativ enhet, til sammen 30 evalueringsrapporter) vil de fire lederne av evalueringskomiteene samt to fra panelene utarbeide en nasjonal rapport for EVALNAT. Den nasjonale rapporten skal være ferdig 1. mars 2024. Ingen evalueringsrapporter vil bli offentliggjort før i 2024.

De 12 ekspertpanelene startet sitt arbeid i midten av desember 2022 og skal levere en evalueringsrapport per forskergruppe (til sammen 130 forskergrupperapporter) 30.april 2023. Evalueringsrapportene for forskergruppen/e vil inngå som datamateriale til sin tilhørende administrative enhet. Administrasjonen i Forskningsrådet er ansvarlig for arbeidet med ekspertpanelene.

Det ble reist spørsmål om det skal være *site visits*, men av budsjettmessige hensyn vil slike besøk ved institusjonene ikke bli gjennomført. Porteføljestyret kom med innspill om å vurdere *virtual tours*, eventuelt video. Administrasjonen vil vurdere dette innspillet i sitt videre arbeid med de digitale intervjuøtene med institusjonene.

Vedtak: *Tas til orientering.*

Sak PSNATEK 07/23 Synspunkter på Nytt veikart for forskningsinfrastruktur

Saksdokument: Sak 07/23 Synspunkter på Nytt veikart for forskningsinfrastruktur

Administrasjonen gikk igjennom status for arbeidet med nytt veikart for forskningsinfrastruktur, og tidsplanen frem mot ferdigstillelse av dokumentet. Det foreløpige utkastet til nytt veikart har blitt sendt ut til alle porteføljestyrene i Forskningsrådet, som vil få mulighet til å gi innspill innen 18. april. I tillegg har administrasjonen fått mulighet til å presentere dette som en sak i flere porteføljestyremøter.

Porteføljestyret var opptatt av hvordan veikartet tydeliggjør forskningsinfrastrukturenes relevans på tvers av fag- og teknologiområder. Dette gjaldt generelt, men kanskje spesielt for forskningsinfrastrukturer innen materialvitenskap og nanoteknologi.

Det var også et spørsmål tilknyttet hvordan man vil vurdere behovet for lokal tilgang til forskningsinfrastruktur opp mot forventningen om forskningsinfrastrukturer av nasjonal viktighet. Dette perspektivet vil bli adressert i noen grad av teksten i veikartet som beskriver virkemiddelet INFRASTRUKTUR, og som ikke var inkludert i sakspapirene for denne saken. Det kan også være relevant å se til [Nasjonal strategi for forskningsinfrastruktur 2018-2025](#).

Administrasjonen vil legge ut vedlegget til saken i Sharepoint slik at porteføljestyrets medlemmer kan legge inn kommentarer direkte i dokumentet.

Vedtak: *Administrasjonen tar med seg porteføljestyrenes innspill og kommentarer i sitt videre arbeid.*

Sak PSNATEK 08/23 Forslag om en bloc-avslag for FRIPRO unge talenter søknader i 2023

Saksdokument: Sak 08/23 Forslag om en bloc-avslag for FRIPRO unge talenter søknader i 2023

Porteføljestyret skal i møte i oktober 2022 behandle søknader som kom inn til FRIPRO, FRINATEK-delen, til fristen i 2023.

Det er praksis i Forskningsrådet at styret som har bevilgningsfullmakt, vedtar karaktergrenser for søknader som er aktuelle for bevilgning. I Forskningsrådets retningslinjer heter det at styret på forhånd (før søknadsbehandlingen er fullført) bør fatte vedtak om på hvilket karakternivå grensen skal settes for søknader som kan innstilles til støtte.

Av habilitetshensyn bør dette vedtaket fattes før styret får tilgang til søknadsdokumentene og faglige vurderinger av søknadene. Alle styremedlemmene vil anses som habile for alle søknader så lenge søknader og faglige vurderinger ikke er gjort kjent for styret. Et vedtak om *en bloc*-avslag vil i stor grad redusere risikoen for at styret ikke skal være beslutningsdyktig i bevilgningsmøtet. Porteføljestyret vil i tillegg frigjøre tid til å diskutere søknadene med de beste vurderingene fra ekspertpanelene.

Porteføljestyret ga sin tilslutning til forslaget om *en bloc*-avslag.

Vedtak: *Alle søknader til FRIPRO, FRINATEK-delen, som ikke har fått karakter 6 eller 7 fra panelene på alle de fire vurderingskriteriene, avslås en bloc i porteføljestyremøtet i oktober 2023.*

Sak PSNATEK 09/23 Behandling av søknad om senter for nukleær forskning

Saksdokument: Sak 09/21 Behandling av søknad om senter for nukleær forskning

Porteføljestyret startet med å diskutere medlemmenes habilitet. Inga Berre ble vurdert som inhabil siden hun sitter i styret for Universitetet i Bergen, og forlot derfor møtet under den videre behandlingen av saken.

Forskningsrådets administrasjon redegjorde først for bakgrunnen for utlysningen. Våren 2022 var det dialog mellom Forskningsrådet og Kunnskapsdepartementet om behovet for å styrke kompetansen innen nukleær forskning. På bakgrunn av dette ble det å lyse ut ett til to sentre for nukleær forskning. Utlysningens formål var gitt av føringene i bevilgningen i revidert nasjonalbudsjett for 2022. Til søknadsfristen 16. november 2022 kom det inn én søknad, som de fleste relevante forskningsmiljøene stod bak. Denne søknaden er vurdert av internasjonalt et ekspertpanel med 4 medlemmer.

Porteføljestyret diskuterte Forskningsrådets forslag til vedtak om bevilgning. Det ble påpekt at ekspertpanelet hadde identifisert svakheter ved søknaden som gjorde at den ikke hadde fått karakterer på det nivået som ville vært nødvendig for å nå opp i en eventuell åpen konkurranse om midler til et Senter for Fremragende Forskning (SFF). Fra Forskningsrådet ble det pekt på at disse fagmiljøenes utfordringer og behovet for styrket kompetanse var årsaken til at dette var en egen utlysning. Porteføljestyret mente at en forutsetning for at senteret skulle fungere godt, var at det ble tatt hensyn til ekspertpanelets vurdering av at det var mangler i søknadens beskrivelse av hvordan alle delene av senteret skulle samarbeide. Både i utformingen av kontrakten for senteret og i videre oppfølging er det viktig at Forskningsrådet passer på at intensjonene med etableringen av et senter blir oppfylt.

Porteføljestyret ga sin tilslutning til administrasjonens anbefaling, og ba i tillegg om at det gjøres en midtveiseevaluering av senteret.

Vedtak: *Søknad 341985 Norwegian Nuclear Research Centre, med Fysisk institutt, Universitetet i Oslo som koordinator, innvilges. Bevilgningen gjelder for perioden beskrevet i søknaden under forutsetning av at Forskningsrådet mottar årlig bevilgning fra Kunnskapsdepartementet til dette formålet. Forskningsrådets administrasjon bes om å ta hensyn til utlysningens formål og ekspertpanelets vurderinger ved utforming av kontrakt og ved jevnlig oppfølging av senteret. Porteføljestyret ber om at det gjennomføres en midtveiseevaluering av senteret.*

Sak PSNATEK 10/23 Oppsummering av diskusjonen i fellesmøtet

I Porteføljestyret for naturvitenskap og teknologis oppsummering av fellesmøtet kommenterte flere at det er fornuftig at porteføljestyrene blir mere strategiske. De bør sette en klar retning for søknadsbehandlingen og være med å gi den legitimitet. Panelene kan i tillegg gis en sterkere rolle knyttet til bevilgning av prosjekter f.eks. gjennom å komme med en anbefaling. Samtidig er det viktig at panelene begrunner tydelig sine vurderinger.

Det ble også kommentert at det er viktig at porteføljestyrene tas med tidlig i viktige prosesser og har mer interaksjon med Forskningsrådets styre enn det som har vært tilfelle med dagens porteføljestyre.

Når det gjelder ny porteføljestyrestruktur ble det uttrykt bekymring for en modell med tematiske styrer som har ansvar for alt fra fri grunnforskning til innovasjon. Det ble uttrykt håp om en modell med ett sterkt porteføljestyre med ansvar for grunnforskning.

Alle lederne av porteføljestyrene er innkalt til et møte med Styret den 27. april for å diskutere forslag til ny porteføljestyrestruktur. Porteføljestyrets leder oppfordret medlemmene av porteføljestyret til å komme med eventuelle innspill til henne før møtet.

Vedtak: *Administrasjonen tar med seg porteføljestyrenes innspill og kommentarer i sitt videre arbeid.*

Sak PSNATEK 11/23 Eventuelt

Ingen saker ble tatt opp under eventuelt.

Sak PSNATEK 12/23 Godkjenning av vedtaksprotokoll

Vedtak: *Protokollen godkjennes.*